

Menneskerettsbrudd, bryr vi oss?

Å kjenne sin biologiske familie er en menneskerettighet som stadig brytes i norske barnevernssaker. Derfor bør barneverns- barnevernloven revideres.

BARNES RETTIGHETER

EIVIND MELAND

Allmennlege og professor emeritus
UiB

Norsk offentlighet indigner seg med rette over brudd på menneskerettene. Men har vi grunn til å tro at indignasjonen vokser med den geografiske avstanden til bruddene?

Barns menneskeretter er formulert i FNs barnekonvensjon som en rett til å få omsorg og kjærlighet fra begge biologiske foreldre eller dem som trer i foreldres sted. Barnet har rett til familie og privatliv hvor retten til å ivareta egen identitet er garantert. Den europeiske menneskerettskonvensjonen har liknende beskyttelse mot brudd på barnets rett til familie og privatliv (art 8).

I denne rettsforståelsen er det biologiske prinsipp viktig, men dette prinsipp skal begrenses ved at barn har rett til beskyttelse mot overgrep fra foreldre og andre. Det er i avveiningene mellom det biologiske prinsipp og barnets trygghet at dilemmaene og risikoen for menneskerettsbrudd blir tydelige. Rettsbruddene knytter seg både til barneverns- og barneloven.

Norsk tendens. I saker der Norge og andre land er dømt i Menneskerettsdomstolen, er det den manglende beskyttelsen av barns rett til å kjenne og å ha kontakt med egen biologiske familie som ofte er grunnlaget for domfellelse. I en rapport fra 2018 anklaget FNs barnekommisjon norsk barnevern og rettspleie for å gripe til tvungen omsorgsovertakelse for ofte og uten at hjelpetiltak i familien var utprøvd.



BARNES RETTIGHETER: Norsk rettspraksis i barnevernssaker har tendens til å se foreldre utelukkende som et problem, mener Eivind Meland som tar til orde for revidering av barnevernsloven.

Foto: Daiga Ellaby/Unsplash

I de siste 10–15 år vokste det fram en kultur i barnevernstjenesten der prinsippet om bar-

Det er ikke bare den åpne volden som skader våre barn. Også lojalitetstvang og trusler om kjærlighetstap utgjør overgrep mot barn.

nets beste ble oppfattet som konkurrerende med barns rett på familieliv. Skadevirkningene av tvangsplassering utenfor familien ble underkommunisert.

Foreldre hadde lett for å brennemerkes som skadevoldere, og rettsakkyndige med interessekonflikter til barnevernet bidro til å sementere en slik ukultur. Kritikker er også reist mot dommere som stoler ensidig på de sakkyndige.

Barn med omsorgskompetente foreldre er blitt fratatt kjærlighet og omsorg ikke bare fra foreldre, men også fra foreldres familie og nettverk. De kan også skades av fosterforeldre og behandlere som unnlater å gjenetablere tillit og kontakt med barnas egen familie. De gjør det med gode intensjoner, men opptrer i strid med norsk og internasjonal lovgiv-

ning. Det får sjelden konsekvenser. Når barna er gamle nok til å ha innflytelse på rettsavgjørelser, er de så fremmede for sine foreldre at de ikke har innsikt i konsekvensene av å velge dem bort.

Splittende konflikter. I tvister om omsorg etter skilsmisse er retten tvunget til å velge en bostedsforelder og en samværsforelder. Slik blir foreldre diskriminert til en A-forelder og en B-forelder. Hensikten er å gi barnet god omsorg og å unngå konflikt. Realiteten er at barna fratas muligheten for likeverdig og gjensidig omsorg fra foreldre som er ulike, men som utfyller hver-

andre. I stedet for å skåne barn fra destruktive konflikter bidrar rettspraksisen oftest til uforsonlighet mellom foreldrene.

Slike konflikter kan noen ganger komme ut av kontroll: Den ene forelder snakker den andre ned og begrenser barns samvær med den andre forelder. Barnet får en demonisert versjon av den andre forelder som identifikasjonsfigur, noe som er til skade for barnets psykiske og sosiale utviklingsmuligheter. Slike prosesser kjennetegnes ofte av samværs-sabotasje og av falske anklager om vold og overgrep. Vi skal selvsagt beskytte barn og voksne mot overgrep. Derfor må vi kreve konkret og kompetent undersøkelse hvor alle former for familievold undersøkes. Det er ikke bare den åpne volden som skader våre barn. Også lojalitetstvang og trusler om kjærlighetstap utgjør overgrep mot barn.

Jeg har vært medunderskriver på brev til tidligere justisministre i den nåværende regjering. Vi har krevd rettslig oppfølging og politimyndighet mot samværs-sabotasje og falske anmeldelser. Vi har mottatt et intetsigende svar. Landets regjering bør ikke stille seg likegyldig til at selvtekt får florere på det familierettslige området.

Ressurs for barnet. Barneverns- og barneloven skal nå revideres. Da er det viktig at barnevernet og fylkesnemndene får en lovhjemlet instruks om å bruke arbeidsmetoder der foreldre anerkjennes som ressurser for barnet. Barneloven må endres slik at begge foreldre anerkjennes som gjensidig ansvarlig for barnet. Praksisen med A og B-forelder er ikke i tråd med barnas interesser og menneskelige rettigheter.

Ikke la barnas dag bli de voksnes champagnefest

Barnas store festdag er den eneste dagen i året hvor det er sosialt akseptert å starte dagen med alkohol. Er det greit?

ALKOHOLVETT

RANDI HAGEN ERIKSRUD

Generalsekretær Av-og-til

Barnas store festdag er den eneste dagen i året hvor det er sosialt akseptert å starte dagen med alkohol. Er det greit?

Snart er det 17. mai, og unge våre har gledet seg i flere uker. De har øvd på sangene de skal syng i toget. De har sett for seg lekene de skal være med på i skolegården etterpå. Og de har

planlagt i detalj hvordan de skal slå fjorårets is-rekord. Dessverre vil noen barn også i år oppleve at dagen de drømte om, på ingen måte ble slik de ønsket, fordi de voksne de var sammen med drakk for mye.

Fullle foresatte. Undersøkelser Respons Analyse gjorde på oppdrag fra Av-og-til i 2018, viste at nesten halvparten av oss har sett barn sammen med fulle voksne på nasjonaldagen. Bak de tallene skjuler det seg mange barn som går rundt med en vond klump i magen

og et modig smil klistret oppå.

Barnas dag ser ut til å være den eneste dagen i året der det er sosialt akseptert å starte med alkohol til frokost. Det burde være et tankekors for oss voksne. Likevel har konseptet champagnefrokost vokst seg stadig sterkere de siste årene.

Jeg skjønner godt at også de voksne har lyst til å feire dagen. Slappe wienerpølser fra pølseboden rett ved siden av en beholder halvsmelta krone-is og et bråkete tombolahjul, er ikke nødvendigvis den festen man

selv hadde valgt. Men for barna våre er det akkurat slik det skal være. For dem er det *dette* som er 17. mai.

Barnas dag. Barn flest trives med foreldrene som oppfører seg som de pleier. Dette er kanskje spesielt viktig på dager som 17. mai. På en dag med mye mennesker, inntrykk og uvante rammer er det ekstra viktig at barna har en trygg og god hånd å holde i gjennom dagen. Ett glass eller to med champagne på tom mage kan lett gjøre deg mer beruset

enn du hadde planlagt. Kanskje merker du det ikke selv en gang. Du føler deg bare litt gladere. Litt varmere i kinnene. Da er det viktig å vite at barn ofte merker endringen før du selv gjør det, og at de dessverre også opplever den på en annen måte. 17. mai skal være barnas dag. Da bør man vise godt alkovett, og tenke nøye over om man skal drikke og når man skal stoppe. Kanskje smaker champagneglasset vel så godt når den tunge bunaden omsider henger i skapet, og sukkermette barn endelig har sovnet?